

Позичковий капітал та його місце у фінансовій системі при формуванні ресурсів підприємства.

Будь-яке підприємство для своєї діяльності потребує залучення позикового капіталу, якщо відсутні власні кошти. Позикові кошти займають досить вагоме місце в структурі капіталу підприємства. Їх використання дає можливість приросту рентабельності власного капіталу. Проте є і негативний вплив позикових коштів, а саме пониження рентабельності, ліквідності, ділової активності та погіршення фінансового стану підприємства в цілому.

Для початку визначимо сутність позикового капіталу та розглянемо види і форми цього капіталу.

Науковці трактують поняття «позиковий капітал» по-різному. За І.О. Бланком, позиковий капітал – це залучені для фінансування розвитку підприємства на основі повернення грошові кошти та інше майно, або кошти чи інші майнові цінності, що залучаються для фінансування розвитку підприємства, на поворотній основі.

А.М. Поддєрьогін зазначає, що позичковий капітал – це кошти, які залучаються для фінансування господарської діяльності підприємства на принципах строковості, платності, поверненості.

В.М. Матвєєва тлумачить позиковий капітал як капітал компанії, отриманий в результаті випуску нею облігацій.

В економічному словнику доктора економічних наук, професора С.В. Мочерного йдеться про те, що позиковий капітал – це грошовий капітал, власник якого надає його іншим особам на певний термін у користування за здалегідь обумовлену плату у вигляді процента. Позиковий капітал є відокремленою формою промислового капіталу, він формується із тимчасово вільних коштів, які утворюються в процесі обороту продуктивного та торгового капіталу із трудових заощаджень населення та інших джерел.

Позиковий капітал поділяється за такими ознаками:

Строковість	1.короткостроковий (до 12 місяців) 2.довгостроковий (понад 12 місяців)
Капіталодавець	1.банки та інші фінансово-кредитні установи 2.постачальники та клієнти 3.власники 4.персонал 5.держава
Умови одержання	1.згідно з кредитним чи іншим договором 2.за відсутності договору
Цілі використання	1.здійснення інвестицій 2.поповнення оборотних активів
Форми залучення	1.грошова форма 2.лізинг (у формі обладнання) 3.товарна форма 4.інші
Забезпечення	1.забезпечені заставою 2.забезпечені гарантією 3.з іншим забезпеченням 4.незабезпечені

Згідно з Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку позиковий капітал поділяють на довгостроковий та поточний. Також до складу позикового капіталу відносять доходи майбутніх періодів.

У П(с)БО 11 «Зобов'язання» зазначено, що поточні зобов'язання – зобов'язання, які будуть погашені протягом операційного циклу підприємства або повинні бути погашені протягом дванадцяти місяців, починаючи з дати балансу. А довгострокові зобов'язання – це всі зобов'язання, які не є поточними зобов'язаннями.

Так поділяє позиковий капітал і О.О. Терещенко. Під довгостроковими зобов'язаннями, на його думку, слід розуміти зобов'язання, що будуть погашені протягом строку, який перевищує 12 календарних місяців, або протягом строку, що перевищує операційний цикл, якщо він більший 12 календарних місяців. Під поточними (короткостроковими) зобов'язаннями необхідно розуміти зобов'язання, що будуть погашені протягом операційного циклу або повинні бути погашені протягом 12 місяців з дати складання балансу.

Підприємства задля розширення своєї діяльності залучають такі основні види позик:

банківський кредит – позиковий капітал банку в грошовій формі, що передається в тимчасове користування на умовах забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання;

фінансовий лізинг – господарська операція, що здійснюється фізичною або юридичною особою і передбачає передачу орендарю майна, яке є основним засобом і придбане або виготовлене орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу;

комерційний (товарний) кредит – це окремий вид комерційного кредиту, коли кредит надається у товарній формі, а погашається у грошовій з відстрочкою або розстрочкою платежу;

облігаційні позики – це форма випуску облігацій підприємством на певних, заздалегідь застережених правових умовах.

Для оцінки впливу позикового капіталу підприємства на фінансовий стан використовують ряд показників, а саме:

1. Показники фінансової стійкості (абсолютні та відносні).

Абсолютні показники	Відносні показники
Наявність власних джерел для формування запасів	Коефіцієнт автономії
Наявність власних і довгострокових позикових джерел формування запасів	Коефіцієнт концентрації
Основні джерела формування запасів	Коефіцієнт фінансової залежності
Надлишок (+) / нестача (-) власних джерел формування запасів	Коефіцієнт фінансової стійкості
Надлишок (+) / нестача (-) власних і довгострокових джерел формування запасів	Коефіцієнт фінансового ризику
Надлишок (+) / нестача (-) основних джерел формування запасів	Коефіцієнт маневрування
Тип фінансової стійкості	Індекс постійного активу

Фінансова стійкість підприємства — це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів у мінливому

внутрішньому і зовнішньому середовищі, що гарантує його платоспроможність та інвестиційну привабливість у довгостроковій перспективі в межах допустимого рівня ризику

2. Показники фінансового левериджу.

Ефект фінансового левериджу (ЕФЛ) – це показник, що відображає рівень прибутку (або збитків), що додатково генерується, на власний капітал при різній частці використання позичкових засобів.

Принциповий алгоритм розрахунку ЕФЛ наводиться І.О. Бланком:

$$\text{ЕФЛ} = (1 - \text{СНП}) * (\text{КВРА} - \text{ПС}) * \text{ЗК} / \text{СК}$$

де СНП – ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом;

КВРА – коефіцієнт валової рентабельності активів (відношення валового прибутку до середньої вартості активів), %;

ПС – середній розмір відсотків за кредит, що сплачуються підприємством за використання позикового капіталу, %;

ЗК – середня сума використовуваного підприємством позикового капіталу;

СК – середня сума власного капіталу підприємства.

3. Показники рентабельності підприємства:

- Коефіцієнт рентабельності активів:

$$\text{Р}_\text{а} = \text{ЧП} / \text{А} * 100\%$$

де ЧП – чистий прибуток, тис. грн;

А – сума активів, тис. грн.

- Коефіцієнт рентабельності власного капіталу:

$$\text{РВК} = \text{ЧП} / \text{ВК} * 100\%$$

де ЧП – чистий прибуток, тис. грн;

ВК – власний капітал підприємства, тис. грн.

- Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності:

$$\text{РЧД} = \text{ЧП} / \text{ЧД} * 100\%$$

де ЧП – чистий прибуток, тис. грн;

ЧД – чистий дохід підприємства, тис. грн.

4. Показники оборотності:

- Коефіцієнт оборотності капіталу:

$$\text{Коб} = \text{Д} / \text{Кс}$$

де Д – дохід (виручка) від реалізації продуктів, товарів і послуг, тис. грн;

Кс – середньорічний капітал підприємства, тис. грн.

- Тривалість обороту капіталу:

$$\text{Тоб} = 360 / \text{Коб}$$

- Коефіцієнт закріплення капіталу (коефіцієнт капіталомісткості):

$$\text{Ккм} = \text{Кс} / \text{Д}$$

де Д – дохід (виручка) від реалізації продуктів, товарів і послуг, тис. грн;

Кс – середньорічний капітал підприємства, тис. грн.

5. Показники ліквідності підприємства.

Ліквідність підприємства — це мобільність підприємства, його можливість за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел оперативно знайти резерви платіжних засобів, необхідних для погашення боргів і постійно підтримувати рівновагу між обсягами і термінами перетворення активів у грошові кошти і обсягами і термінами погашення зобов'язань.

Ліквідність підприємства характеризується співвідношенням величини його високоліквідних активів (грошові кошти та їх еквіваленти, ринкові цінні папери, дебіторська заборгованість) і короткострокової заборгованості.

За загальним правилом баланс вважається ліквідним, якщо: $A1 \geq P1$, $A2 \geq P2$, $A3 \geq P3$, $A4 \leq P4$